

Een nieuwe dag

Veertig dagen uitzien

Vespers voor de Stille Week

Kerkenpakket voor de
Veertigdagentijd en Pasen 2025

1. VOORAF

Deze vespers zijn bestemd voor de Stille Week 2025. Ze maken deel uit van het Kerkenpakket voor de Veertigdagentijd en Pasen van dit jaar. De titel daarvan is:

Een nieuwe dag

Een dag is altijd meer dan een klok die van 1 tot 24 telt. Deze Veertigdagentijd leren we zo naar de dag te kijken. Het is altijd een voortdurende afwisseling van donker en licht. Beide zijn realiteit in het leven van alledag. Maar iedere dag opnieuw doorbreekt het licht de duisternis. De duisternis kan het licht niet in haar macht krijgen, onmogelijk, zelfs niet als het tegengestelde ons bij tijd en wijle lijkt te overspoelen.¹

De vespers van de Stille Week bieden alle ruimte om juist dáár stil bij te staan. Ze vinden plaats aan het begin van de avond. En hoewel het in deze tijd van het jaar dan nog niet donker is, het zal niet lang meer duren voor het daglicht zal verdwijnen. Een goed moment om stil te staan bij de overgang van licht naar duisternis en de verwachting van een nieuwe morgen. Deze vespers zijn vanuit het overkoepelende thema *Een nieuwe dag* zo ingestoken:

- maandag *Morgen*
- dinsdag *Middag*
- woensdag *Avond*
- Witte Donderdag *Nacht*
- Goede Vrijdag *Duisternis*
- Stille Zaterdag *Morgenlicht*

Het getijdengebed is een liturgische vorm die verstillingsmogelijkheid maakt, en die zo een bron is voor meditatie, gebed en inkeer. Dat geldt zeker voor de vesper, aan het begin van de avond.

Het kenmerk van vieringen als de vespers is het geheimenissvolle karakter. Daarom is het ook goed dat er geen woord teveel klinkt. Er is geen aankondiging van de onderdelen, geen uitleg, geen uitbundigheid. Alles wat overbodig is, is onnodig. *Verstilling* en *verdieping* zijn de kernwoorden. Dit alles werkt door in de vormgeving van de ruimte en de afzonderlijke stappen van de liturgie. Stilte is een wezenlijk onderdeel.

¹ Zie verder hoofdstuk 1 in het Bijbelleesrooster van het project, of paragraaf 1.1. in de Handreiking.

Stilte biedt ruimte aan overdenking, aan inkeer en gebed, en aan ontmoeting – *‘Bij God alleen verstillt mijn ziel’*.

1.1. Speciaal voor 2025

In het kerkenpakket wordt ook aandacht besteed aan het 1700-jarig bestaan van de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinoepl. Ook in de vespers resoneert dat.

Deze Geloofsbelijdenis van Nicea verbindt kerken wereldwijd. Bovendien valt in 2025 de paasdatum van de kerken van het Westen én die van de kerken van het Oosten (de oosters- en oriëntaals-orthodoxe kerken) op dezelfde dag. Het Oecumenisch Leesrooster volgt daarom van Palmzondag tot en met Pinksteren het leesrooster van de orthodoxe kerk. Op Witte Donderdag en Goede Vrijdag wordt dan een zogenaamde evangeliënharmonie gelezen, in dit geval Matteüs 26 en 27 als basistekst, met daarin ook enkele passages uit Lucas en Johannes opgenomen. Deze lezingen volgen wij hier op Witte Donderdag en Goede Vrijdag. Zie daarvoor de pagina's 21-29.²

1.2. Vespers

Wat zijn vespers eigenlijk? Vespers maken deel uit van de dagelijkse gebedsdiensten zoals ze in kloosters plaatsvinden. Het gaat om de gebedsdienst aan het einde van de werkdag (eind van de middag of begin van de avond).

Vespers en de andere getijdendiensten (zo worden deze diensten ook genoemd), hebben een eigen structuur. Daarbinnen zijn drie hoofdonderdelen: psalmgebed, schriftlezingen en gebeden. Er is dus geen preek, hooguit een meditatie. Ook heeft in de vesper de Lofzang van Maria een vaste plek. Deze vespers maken voor dit laatste een uitzondering.

1.3. Waar vier je vespers?

Bij vespers gaat het om een verstilde vorm van vieren, schreven we hierboven. Verstilling kan natuurlijk van binnenuit komen, maar het werkt veel beter als de ruimte, de locatie meewerkt. Sommige ruimtes roepen van zichzelf verstilling op, andere ervaar je als een kale, lege en sfeerloze ruimte.

² Zie voor uitgebreide achtergrondinformatie over Nicea én de lezingen voor Witte Donderdag en Goede Vrijdag in de Handreiking hoofdstuk 3, en hoofdstuk 4 paragraaf 4.7 en 4.9.

De doorsnee kerk is in lege toestand al snel behoorlijk zielloos.

De doorsnee kerk heeft ook geen kapel, een aangewezen ruimte voor vespers.

Hoe los je dat op? Wat is belangrijk?

Creëer een 'afgebakende' ruimte. Dat betekent niet dat je kamerschermen moet wegzetten, wel dat je in de grote ruimte van de lege kerk een duidelijke vier-plek hebt. Werk daarbij met, bijvoorbeeld:

- zintuiglijkheid. Bijvoorbeeld:
 - Kaars(en) (visueel, geur, tastzin [vuur])
 - Kleur – de kleur van Veertigdagentijd is paars
 - Beeld
 - Dat kan via de beamer, maar dat heeft meteen gevolgen voor de plaats waar de viering zich afspeelt. Een mooie, grote afdruk (op een schildersezal bijvoorbeeld) of op het liturgieblad biedt meer mogelijkheden, is bovendien intiemer, werkt meer mee aan verstillig.
 - Gedempt licht
- Hoe staan de stoelen – bijvoorbeeld: in een halve cirkel. Of in een of twee rijen tegenover elkaar. Of in een hele cirkel, rond de kaars(en), rond een geopende Bijbel.
- Hoe wordt er gesproken en gelezen? Rustig, ingetogen én zo dat er beelden worden opgeroepen;
- Hoe wordt er gezongen? Kies welbewust voor een ingetogen manier van zingen (en begeleiden!), zodat de tekst *overpeinst* kan worden.

Vespers kunnen ook thuis, of in kleine kring worden gevierd. Eigenlijk onderstreept een viering in kleine kring alleen maar het verstilde karakter van de vesper.

Wees hierbij creatief. Wees je tegelijk bewust van het eigen karakter. Enkele suggesties:

- Waar je het ook doet, richt de ruimte zo in dat je elkaar ziet en dat duidelijk is waar je *samen* tijdens de viering op gericht bent.
- Zet de stoelen in een kring, een halve cirkel of in twee rijen tegenover elkaar.
Centraal staat de kaars. In een kringopstelling bijvoorbeeld in het midden.
- Komt er bij de kaars een afbeelding, een symbolische schikking o.i.d., zorg dat dat iedereen het kan zien. In geval van een kringopstelling:

kaars en afbeelding maken deel uit van de kring, met ruimte aan beide zijden.

- In een huiskamer: ruim eerst op zodat er zo min mogelijk ruis is; zet visuele 'aandachtstrekkingen' tijdelijk weg.
- In een zaaltje bij de kerk: doorgaans niet de meest sfeervolle ruimtes 😊. Geef goede aandacht aan de opstelling, de kaars en dat wat daar verder bij staat of ligt. Kijk of de verlichting gedempt kan worden.
- Andere ruimtes: buiten, een overdekt terras, een boerenschuur etc. etc.: creëer ook daar een *liturgische sfeer*. Dus ook dan een brandende kaars (in een windvrije lantaarn).
- Kies ook buiten altijd voor *levend licht*, dus geen kunstlicht.
De kleur: paars voor maandag t/m woensdag, wit voor Witte donderdag, paars voor Goede Vrijdag, paars als op Stille Zaterdag het accent op het stille graf ligt, wit als het om op handen zijnde Opstanding gaat.

1.4. Stille – hoe doe je dat?

Stilte is een wezenlijk onderdeel van vespers. Stilte biedt ruimte aan overdenking, aan inkeer en gebed, en aan ontmoeting – '*Bij God alleen verstillt mijn ziel*'.

Stilte in een viering is alleen niet voor iedereen vanzelfsprekend. Je kunt het als ongemakkelijk ervaren – het kan je onrustig maken.

Stilte gaat lang niet altijd niet vanzelf.

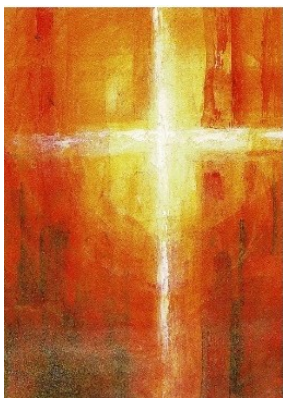
En als je ook niet aan stilte in de liturgie gewend bent, brengt een aantal valkuilen met zich mee:

- Bij het aankondigen van de stilte wordt verteld wat je moet of kunt doen gedurende het stil zijn. Heel begrijpelijk, je wilt graag dat de stilte voor ieder van betekenis is. En toch is het beter om het niet te doen.
- De stilte is een 'open ruimte'. Suggesties, aanwijzingen of opdrachten maken de ruimte minder open, kunnen haar zelfs afsluiten.
- De stilte is voor ieder anders. Gevoelens van onrust of ongemak zijn niet minder dan gevoelens van vrede. In alle gevallen: wat er ook innerlijk gebeurt, mag gebeuren voor Gods aangezicht.
- In deze vespers komt de stilte voort uit de Bijbellezing die er aan vooraf gaat. De stilte komt dus niet 'uit de lucht vallen' maar is ingekaderd.
- Wat helpt: er is iets om naar te kijken.
- Allereerst de brandende kaars. Wat er in je gebeurt kan net zo rustig zijn als deze brandende kaars, of net zo onrustig als het flakkerende vlammetje. De kaars is ook meer dan dat: het is het Licht van Christus.

- Vervolgens: kleur, een afbeelding, een symbolische schikking. Het gaat er niet om dat het precies duidelijk is wat er is afgebeeld of gesymboliseerd. Het gaat erom dat de deelnemers al kijkende 'in gesprek gaan' met wat ze zien (en dat kan net zo goed bewust als *onbewust*!)
 - Wat ook helpt: als het geheel in een sfeer van rust en verstilling verloopt, valt de stilte vanzelf op z'n plek.
 - Wat verder helpt: je bent niet *alleen* stil, maar *samen*. Je mag elkaar dragen in de stilte.
 - De stilte moet niet te kort zijn ('het heeft nu al wel lang genoeg geduurd') en ook niet te lang. Wat is een goede lengte? Dat is niet zomaar te zeggen. Doe je dit voor het eerst, dan is 1,5 à 2 minuten lang genoeg. Gebeurt het al vaker, dan kan het rustig 3 minuten (tot zelfs 7!) minuten duren.
- Belangrijk: degene die de stilte zal afsluiten gebruikt zijn voelhorens. Vaak hoor je of merk je aan gedrag dat het genoeg is geweest (en dan niet dat van een of enkelen, maar van de deelnemers in het algemeen).
- Geef ieder bij het binnenkomen een papiertje met daarop de volgende tekst³:

Bidden is voor al het andere: luisteren.
 Het gaat niet om mijn activiteit, maar om mijn vermogen om zo
 stil te worden dat ik het geluid van de stilte kan horen.
 Stilte die dan vol klanken blijkt,
 alleen te horen
 voor wie zelf
 stil
 is.

1.5. Afbeeldingen

Bij de vespers worden afbeeldingen aangereikt in een apart powerpoint-bestand. De basis wordt gevormd door een schilderij van Bernadette Höcker, met als titel *Licht der Hoffnung – Licht van de hoop* (Klosterverlag Maria Laach). Daarin zijn de dagthema's ingevoegd, met een aantal kernwoorden daarbij, meestal verwijzend naar de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel. In het schilderij zijn kleuren te zien: diepdonkere maar ook stralend lichte. Het licht – het kruis met daarachter de zon

³ Tomas Sjödin *De klank van de stilte. Stil zijn in Gods aanwezigheid*. Heerenveen 2021, 58.

– overstraalt het donker. Dat alles tegen de achtergrond van het oranje-rozerode licht dat door de zon wordt bewerkt. Het is een beeld om lang naar te kijken, kleur en vorm op je in te laten werken, en te ontdekken wat het bij je oproept.

1.6. Lieder en liedsuggesties

In de uitwerking zijn steeds liedsuggesties opgenomen. Natuurlijk kun je ook een eigen keuze maken; in dat geval kun je het beste de inhoud van de aangegeven liederen als uitgangspunt gebruiken. Ze zijn namelijk steeds gekozen als een voortgaande stap in het geheel van de viering.

Bij de liedsuggestie worden deze afkortingen gebruikt:

- **LB** Liedboek 2013
- **LvK** Liedboek voor de kerken (1973)
- **GK** Gereformeerd Kerkboek 2017
- **HH** Hemelhoog. Protestants Evangelische Liedbundel
- **WK** Weerklank. Instemmen met het Woord in Psalm en Lied
- **Taizé** liedrepertoire van Taizé. Zie: [Taizé \(taize.fr\)](http://taize.fr)
- **AiO** Adem in ons. Taizé liederenboek
- **PsA** Psalmen anders (2022)
- **LLO** Het liefste lied van overzee.

2. OPZET VOOR VESPERS

Zie voor de invulling van de verschillende onderdelen het schema op pagina 10-12

De stilte ná de lezing uit het evangelie duurt in ieder geval een minuut of 2 (daadwerkelijk *stil worden* vraagt ook tijd). Waar men gewend is aan stilte, kan het ook rustig 7 minuten zijn.

De voorganger houdt de tijd in de gaten. De stilte wordt afgerond door even een belletje te rinkelen. Of de voorganger gaat weer staan en begint heel rustig met het vervolg.

BINNENKOMST

Binnenkomst in stilte

AANVANG

Korte stilte

Openingsgebed

- v Heer, open mijn lippen
a en mijn mond zal uw lof zingen.
v Gij, die de morgen ontbood,
en het licht hebt geroepen
a zegen ons ook met uw licht.
V Donker is de wereld,
duister vaak ons hart,
...
Wij zoeken het licht van uw ogen,
a zegen ons ook met uw licht
v In uw licht zien wij elkaar
a Amen

NB: Deze tekst is voor de vespers van maandag tot en met woensdag. De teksten Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille Zaterdag zijn te vinden op pagina 13.

Lied: zie het schema op pagina 10-12

Alternatief (2): 'Bij God alleen verstilt mijn ziel' (LB 62a) / 'Mon ame se repose' (LB 62b/AiO 98) of 'Stel je vertrouwen op God alleen' (LB 62c)

PSALMGEBED

zie schema op pagina 10-12 en de suggesties op pagina 14-20.

LEZINGEN

Lezing(en): zie schema op pagina 10-12

Stilte

LIED

zie schema op pagina 10-12

GEBEDEN

Gebed van de dag: zie pagina 30-33

Voorbede: zie het schema op pagina 10-12

Stil gebed

In stilte leggen wij ons hart voor U open...

...stilte...

Door Jezus Christus, uw Zoon, onze Heer,
met Hem bidden wij:

Onze Vader...

...die in de hemelen zijt ...

AFSLUITING

Avondlied

Zie het schema op pagina 10-12

Psalmvers

- v In uw handen Heer, beveel ik mijn leven.
- a In uw handen Heer, beveel ik mijn leven.**

- v Want Gij Heer God, hebt ons verlost,
uw waarheid heeft ons vrijgemaakt.
- a In uw handen Heer, beveel ik mijn leven.**

- v Eer aan de Vader door de Zoon
in de eenheid met de Geest.
- a In uw handen Heer, beveel ik mijn leven.**

3. SCHEMA MET INVULLING

Stille Week	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Witte Donderdag	Goede Vrijdag	Stille Zaterdag
De nieuwe dag						
Afbeelding						
	Ochtend	Middag	Avond	Nacht	Duisternis	Licht
Binnenkomst						
Aanvang					NB er brandt geen kaars	NB er brandt geen kaars
• openingsvers	zie pagina 7				zie pagina 13	zie pagina 13
• lied:	LB 220 'Zoals een bloem zijn kelk heft naar de zon'	LB 806 'Zomaar te gaan met een stok in je hand'	LB 919 'Gij die alle sterren houdt', couplet 1 en 4	'Crucem tuam' (AIO 36)/Taizé	-----	'Als onze dagen donker zijn' (Sela)
Psalmgebed	Psalm 63 zie pagina 14	Psalm 36 zie pagina 15	Psalm 4 zie pagina 16	Psalm 2 zie pagina 17	Psalm 88 zie pagina 18	-----
lezingen						
• lezing 1	Genesis 1,1-5	Genesis 4,1-(8)16	Exodus 14, 5-20b	Mt 26,2-20, Joh. 13,3-17, Mt 26,21-39, Lc 22,43-44, Mt 26,40-75 Gecombineerd met liederen.	1 Korintiërs 1,18-2,2	Hosea 6,1-3
• lied/gedicht	LB 513 'God heeft het eerste woord', couplet 1	LB 942 'Ik sta voor U in leegte en gemis', couplet 1 en 2	LB 256 Bleib mit deiner Gnade bei uns (Taizé; zie ook AIO 23)	Zie pagina 21	1. Alternatief: 'Crucem tuam' (AIO 36)/Taizé	-----
• Lezing 2	Johannes 1,1-14	Matteüs 18,21-35	Johannes 12,23-36		Mt 27,1-38, Lc 23,39-44, Mt 27,39-54, Joh. 19,31-37, Mt 27,55-62 gecombineerd met liederen	-----
					zie pagina 25	

4. OPENINGSGEBEDEN VOOR DONDERDAG, VRIJDAG EN ZATERDAG

4.1. Witte Donderdag

- v Heer, open mijn lippen
- a en mijn mond zal uw lof zingen**
- v God, kom mij te hulp
- a Heer, haast U mij te helpen.**
- v Wij gaan de nacht door, het duister,
zoekend naar levend water,
tastend naar houvast
verlangend naar licht, het licht van de morgen.
...
- v God, kom ons te hulp,
Heer, haast U ons te helpen
- a Amen**

4.2. Goede Vrijdag

- v Heer, open mijn lippen
- a en mijn mond zal uw lof zingen**
- v God, kom mij te hulp
- a Heer, haast U mij te helpen.**
- v Wij gaan de nacht door, het duister
zoekend naar een weg,
tastend naar houvast
verlangend naar het licht van de morgen,
de morgen, ach wanneer?
...

4.3. Stille Zaterdag

- v Heer, open mijn lippen
- a en mijn mond zal uw lof zingen**
- v God, kom mij te hulp
- a Heer, haast U mij te helpen.**
- v Wij gaan de nacht door, het duister,
hopend op het eerste licht van de morgen,
verlangend naar stralen van de nieuwe dag.
...

5. PSALMGEBED – SUGGESTIES EN TEKSTEN

5.1. Maandag

- Beurtspraak: zie hieronder
- Gelezen in de gebruikelijke vertaling
- Berijmd gezongen
- Liedboek 63b
- Andere toonzetting

Psalm 63 - vertaling *De Psalmen van de vroege kerk*⁴

voorlezer God, mijn God, vroeg in de ochtend zoek ik U,
mijn ziel dorst naar U.

**allen God, mijn God, vroeg in de ochtend zoek ik U,
mijn ziel dorst naar U.**

voorlezer God, mijn God, vroeg in de ochtend zoek ik U,
mijn ziel dorst naar U.
Hoe vaak verlangt mijn vlees naar U
in dit barre land zonder weg en water?

Zo verscheen ik voor U in het heiligdom
om uw macht en glorie te zien.
Want uw barmhartigheid is beter dan het leven.
Mijn lippen willen U prijzen.

Zo zal ik U zegenen mijn leven lang
en in uw naam mijn handen opheffen.
Laat mijn ziel verzadigd worden met vet en overvloed;
met vreugde op mijn lippen zal mijn mond U loven.

Op mijn bed denk ik aan U,
in de ochtendschemering peins ik over U.
Want u bent mijn helper geworden:
ik juich in de beschutting van uw vleugels.
Ik ben aan U gehecht, met heel mijn ziel,
uw rechterhand houd mij vast.

Maar zij die tevergeefs zoeken naar mijn ziel,
komen terecht in de diepste krochten van de aarde.

⁴ In: *De Psalmen van de Vroege Kerk. Vertaald uit de Septuaginta*. Uitg. Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap 2024.

Zij worden overgegeven aan het geweld van het zwaard
en vallen ten prooi aan de vossen.
De koning echter verheugd zich in God;
eenieder die bij Hem zweert, wordt geroemd,
want wie onrecht verkondigen, wordt de mond gesnoerd.

allen **God, mijn God, vroeg in de ochtend zoek ik U,
mijn ziel dorst naar U.**

5.2. Dinsdag

- Gelezen in de gebruikelijke vertaling
- Beurtspraak: zie hieronder
- Berijmd gezongen
- Andere toonzetting
- Zie ook LB 36a (als keervers bij de door de voorlezer gelezen psalm)

Psalm 36 - vertaling *De Psalmen van de vroege kerk*⁵

voorlezer De wetsovertreder overlegt met zichzelf om te zondigen,
ontzag voor God staat hem niet voor ogen.

allen **Hij bedriegt zichzelf,
men zal zijn wandaad ontdekken en haten.**

voorlezer De woorden van zijn mond zijn kwaadaardig en bedrieglijk
en hij is niet van plan zijn verstand te gebruiken om goed te
doen.

allen **Op zijn bed beraamt hij zijn wandaad,
hij staat klaar voor elk slecht pad
en verafschuwt het kwaad niet.**

voorlezer Heer, uw barmhartigheid reikt tot in de hemel,
uw waarheid tot in de wolken.

allen **Uw rechtvaardigheid is als hemelhoge bergen,
uw besluiten een grote diepte.
Heer, U redt mensen en dieren.**

voorlezer Hoezeer hebt U uw barmhartigheid vergroot, o God!
de mensenkinderen vinden hoop
in de schaduw van uw vleugels

⁵ In: *De Psalmen van de Vroege Kerk. Vertaald uit de Septuaginta*. Uitg. Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap 2024.